

ПАВЛИКОВСКИЙ В.И. ЛИЧНЫЙ МОТИВ И ЕГО ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ ТРУДОВЫХ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

Рассмотрен вопрос определения личного мотива в уголовном праве и его значение при установлении ответственности за незаконное увольнение работника с работы.

PAVLIKOVSKY V.I. PERSONAL MOTIVE AND ITS VALUE FOR QUALIFICATION OF CRIMES AGAINST LABOUR HUMAN RIGHTS

The question of definition of personal motive in criminal law and its value is considered at an establishment of the responsibility for a unlawful discharge of the worker from work.

О.В. ПОЛУЛЯХОВ

Національний університет внутрішніх справ

УДК 343.121.4:176.5

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ УСТАНОВАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Розглянуті питання правового забезпечення взаємодії між державними та неурядовими установами у боротьбі з торгівлею людьми.

Останніми роками за кордоном відзначається велика кількість випадків торгівлі людьми - вихідцями з України [1, с.5], основна причина чого - пошук роботи для покращення свого становища, у багатьох випадках - й без урахування можливих наслідків. Це призвело до "товаризації" людини і, відповідно, поширення такої жакливної проблеми, як торгівля людьми. До того ж, з'явилися можливості для збагачення таким шляхом тіньових ділків, економічної та сексуальної експлуатації людини третіми особами.

Ця проблема в наш час стала дуже актуальною та набула міжнародного масштабу, тому традиційно розглядається як злочин міжнародного характеру [2-4], зокрема, в працях вчених в галузі міжнародного публічного права - С.В. Бородіна, Ю.А. Решетова, А.М. Роднова та інших. У 2002 р. в Україні були захищені дві кандидатські дисертації: Г.Лі. Коханом "Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з рабством та работоргівлею" [5], Н.В. Плахотнюком "Міжнародно-правові аспекти боротьби з торгівлею жінками та дітьми" [6]. Питань кримінальної відповідальності за торгівлю людьми у своїх роботах торкалися також Н.О. Гуторова, А.М. Орлеан, М.Й. Коржанський. За цими авторами, одним із основних засобів боротьби з цим злочином, є, перш за все, налагодження шляхів взаємодії як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні.

Тому актуальність формування нових шляхів взаємо-

дії між урядовими та неурядовими організаціями - найбільш реальний спосіб протидії торгівлі людьми.

Метою цієї статті є дослідження шляхів взаємодії як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні, та обґрунтування протидії вже налагодженому механізму скоєння злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми.

Для цього були поставлені *задачі*:

- проаналізувати механізм взаємодії правоохоронних органів;
 - дослідити обставини, при яких формуються види співпраці правоохоронних органів держав в протидії торгівлі людьми;
 - виділити основні шляхи вдосконалення механізму взаємодії між установами в протидії торгівлі людьми.
- Таким чином, можна виділити основні напрямки, в яких здійснюється боротьба із торгівлею людьми:
- з торгівлею людьми, що відповідає сукупності ознак заволодіння, продажу та злочинного використання;
 - з незаконним переміщенням людей - незаконною міграцією;
 - з незаконним використанням людей: експлуатацією праці та проституції, усиновленням, трансплантацією органів, звідництвом.

Українське законодавство сьогодні вже має певну нормативну базу, яка дозволяє ефективно здійснювати взаємодію у боротьбі з торгівлею людьми, й її складають наступні основні джерела.

Перший напрямок:

а) Указ Президента України "Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян" від 18.02.2002 р., № 143 [7].

б) Постанова Кабінету Міністрів України "Програма запобігання торгівлі жінками та людьми" від 25.09.1999 р., № 1768 [8].

Другий напрямок:

а) Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України" від 27.01.1995 р., № 57 [9].

б) Закон України "Про донорство крові та її компонентів" від 23.06.1995 р. [10]

в) Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Комплексної програми протидії торгівлі людьми на 2002-2005 роки" від 5.06.2002 р., № 766 [1].

Третій напрямок:

а) Закон України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України" від 21.01.1994 р. (ст.ст.2, 10) [11].

б) Закон України "Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини" від 16.07.1999 р. [12].

Крім цього, до законодавчої бази України належать діючі міжнародні договори, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України.

Слід зазначити, що до березня 1998 року в правовому колі України був відсутній такий вид злочину як торгівля людьми – саме тоді Верховна Рада України проголосувала за прийняття Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняття Закону України "Про внесення змін і доповнень до Кодексу про шлюб та сім'ю України". Кримінальний кодекс було доповнено статтями, які стосуються покарання за незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) та за торгівлю людьми. Прийняття цього Закону поклало основу створенню системи законодавчого захисту українських громадян від торгівлі людьми

Частина 1 статті 6 Закону України "Про міліцію" встановлює обов'язок державних органів, громадських об'єднань, службових осіб, трудових колективів та громадян сприяти міліції в охороні громадського порядку і боротьбі зі злочинністю. У сфері протидії організованим формам злочинності питання взаємодії спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю між собою та іншими державними органами, обов'язки державних органів, що мають контрольні повноваження, регламентуються статтями 16-18 розділу V Закону України "Про організаційно-правові підрунтя боротьби з організованою злочинністю" від 30.06.1993 року.

Взаємодія зі Службою безпеки України полягає, зокрема, в забезпеченні постійною оперативною інформацією про злочинну діяльність, пов'язану з торгівлею людьми, в розробці та проведенні спільних заходів протидії злочинним об'єднанням, що займаються торгівлею людьми, з використанням оперативних та інших можливос-

тей обох відомств. Передача оперативної інформації здійснюється тільки за згодою і за письмовими розпорядженнями керівників спеціальних підрозділів органів внутрішніх справ та СБУ. Плани спільних заходів готуються або на виконання вказівок центральних апаратів МВС та СБУ, або ж за домовленістю керівників регіональних підрозділів відповідних відомств. Підрозділ, який за спільним погодженням призначається відповідальним за готування відповідального плану заходів, акумулює попередньо витребувані з декількох зацікавлених відомств пропозиції для включення до цього плану, здійснює їх узагальнення, готує текст плану заходів, погоджує його з керівниками відомств.

До того ж, на органи прокуратури, згідно до чинного Кримінально-процесуального кодексу України, покладено обов'язок проведення попереднього слідства у кримінальних справах, порушених за фактом торгівлі людьми.

Отже, одними з важливих напрямків взаємодії між органами прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України є: створення спільних слідчо-оперативних груп для розслідування і збору доказів у справах, пов'язаних з торгівлею людьми; виконання Програми запобігання торгівлі жінками та дітьми. Також протидія організованим формам торгівлі людьми і формуванню організованої злочинності будь-якої спрямованості здійснюється згідно з ч.2 ст.18 Закону України "Про організаційно-правові підрунтя боротьби з організованою злочинністю".

Слід відзначити, що найважливішим шляхом протидії торгівлі людьми є розробка методик розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми:

- налагодження взаємодії на належному рівні з державними установами інших країн по факту збору доказів членами оперативно-слідчих груп, які працюють в рамках порушених кримінальних справ, пов'язаних з торгівлею людьми;

- взаємодія працівників органів внутрішніх справ з неурядовими організаціями, обмін даними стосовно жінок, які знаходяться за межами країни;

- постійна взаємодія з Академією Правових наук України, іншим науково-дослідними установами,

- постійним аналізом механізмів взаємодії та впливу державних органів на ефективність боротьби з торгівлею людьми як в країні, так і на міжнародному рівні.

У березні 1998 року Міністерством юстиції України було зареєстровано Міжнародний жіночий правозахисний центр "Ла Страда-Україна", діяльність якого спрямована виключно на боротьбу з торгівлею жінками та на допомогу потерпілим. Неурядові організації проводять велику роботу з формування міжнародних документів та угод, в яких би приділялась увага дотриманню прав жінок та захисту жінок, які страждають від різних видів насильства.

Слід відзначити, що неурядові організації є суттєвою силою, яка активно впроваджує програми щодо запобігання торгівлі людьми на національному та міжнародно-

му рівнях. Головними особливостями діяльності таких організацій є те, що:

- 1) вони базують свою діяльність на принципах захисту прав людини;
- 2) інтереси жінок, які звертаються до організації, є пріоритетними;
- 3) організації співпрацюють з державою, але є незалежними від неї;
- 4) вони незалежні також від поліції та інших відомств; надають їм інформацію про жінок тільки в разі згоди з ними;
- 5) мають фахівців (здебільшого з самих мігрантів, а також жінок, які розмовляють багатьма мовами потенційних жертв торгівлі);
- 6) знають проблему торгівлі людьми внаслідок безпосереднього спілкування з жінками;
- 7) працюють на принципах анонімності та конфіденційності.

В багатьох розвинутих країнах неурядові організації працюють за підтримки власних урядів або органів місцевого самоврядування. Держави бачать в неурядових організаціях силу, яка спроможна вирішувати гострі соціальні питання в деяких напрямках більш ефективно, ніж це роблять державні структури. На жаль, в Україні така практика ще не склалася, але також є позитивні тенденції у взаємодії неурядових організацій та державних структур.

Основні цілі діяльності неурядових організацій:

- поширення інформації щодо жіночої міграції;
- інтенсифікація та поширення інтеграційної роботи серед жінок-мігранток;
- запобігання експлуатації жінок-мігранток;
- запобігання торгівлі жінками та секс-туризму;
- боротьба за рівні права у міжнародних відносинах;
- викорінення расизму та статевої дискримінації.

Якщо узагальнити основні напрямки їх роботи, то можна виділити наступні:

- 1) надання консультації з правових питань жінками різних національностей щодо легальності працевлаштування та перебування в країні, а також повернення на батьківщину;
- 2) допомога у вирішенні службових справ, посередництво у веденні справ у суді;
- 3) відвідування в закритих установах для депортованих;
- 4) робота з засобами масової інформації для:
 - формування громадської думки з приводу ситуації, в якій потрапляють жінки;
 - спостереження за судовими процесами, пов'язаними з торгівлею людьми;
- 5) проведення досліджень щодо становища жінок-мігранток;
- 6) видання інформаційних матеріалів, листівок, брошур;
- 7) участь у розробці законодавчих актів щодо стано-

вища жінок в країнах, а також документів міжнародних організацій.

8) створення мереж неурядових організацій на національному та міжнародному рівнях для більш якісного надання допомоги постраждалим жінкам.

Правовою основою співробітництва органів внутрішніх справ України з компетентними правоохоронними організаціями іноземних держав є міждержавні угоди та договори у сфері боротьби зі злочинністю, учасником яких є Україна. Отже, практичною реалізацією міжнародної співпраці органів внутрішніх справ у боротьбі зі злочинністю на міжнародному рівні є, насамперед, відносини органів внутрішніх справ України з правоохоронними органами іноземних держав з кримінальних і оперативно-розшукових справ, які за специфікою роботи можуть виділити напрямки взаємодії:

1. Обмін інформацією, документування злочинних угруповань на стадії виявлення злочину.
2. Здійснення на території іншої держави процесуальних дій як для виявлення злочину, так і для збору доказів в рамках порушеної кримінальної справи.

Важливим для працівників органів внутрішніх справ та органів інших держав у питаннях взаємодії у справах протидії злочинності, зокрема й у сфері торгівлі людьми, є вміння налагоджувати та підтримувати особисті контакти з працівниками інших відомств, що в багатьох випадках суттєво сприяє виявленню злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми. Слід відзначити, що ця жаклива проблема може вирішуватись, перш за все, об'єднанням зусиль всіх органів, державних та недержавних установ, взаємодією між цими установами, як в країні, так і за її межами.

Перспективами подальшої розвідки в даному напрямку є пропозиції щодо формування науково обґрунтованих кваліфікуючих ознак злочинних організацій, які здійснюють злочини, пов'язані з торгівлею людьми на міжнародному рівні, вдосконалення методик взаємодії між неурядовими організаціями в протидії злочинним організаціям, які пов'язані з торгівлею людьми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Комплексної програми протидії торгівлі людьми на 2002-2005 роки" від 5.06.2002 р., № 766 // Офіційний вісник України. - 2002. - № 23. - Ст. 1123
2. Международное право: Учебник / Б.М. Ашавский, К.Г. Борисов, В.Г. Бояршинов и др. / Под ред. Ю.М. Колосова, В.И. Кузнецова. - М.: Междунар. отношения, 1998. - 624 с.
3. Карпец И.И. Преступления международного характера. - М.: Юрид. лит., 1979. - 264 с.
4. Бирюков П.Н. Международное право: Учебное пособие. - М.: Юристъ, 1998. - 416 с.
5. Кохан Г.Л. Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з рабством і работоргівлею: Автореф. дис...

канд. юрид. наук: 12.00.11 /Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. –Харків, 2002. –20 с

6. Плахотнюк Н.В. Міжнародно-правові аспекти боротьби з торгівлею жінками та дітьми: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 /НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. –К., 2002. –20 с.

7. Указ Президента України "Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян" від 18.02.2002 р., № 143 // Офіційний вісник України. –2002. -№ 8. –Ст.331.

8. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Програму запобігання торгівлі жінками та дітьми" від 25.09.1999 р., № 1768 // Збірник поточного законодавства, нормативних актів, арбітражної та судової практики. –1999. -№ 42. –С.12-14.

9. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України" від 27.01.1995 р., № 57 // Урядовий кур'єр. –7.02.1995.

10. Закон України "Про донорство крові та її компонентів" від 23.06.1995 р. // ВВР України. –1995. -№ 23. –Ст.183.

11. Закон України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України" від 21.01.1994 р. // ВВР України. –1994. -№ 18. –Ст.101.

12. Закон України "Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини" від 16.07.1999 р. // ВВР України. –1999. -№ 41. –Ст.377.

Надійшла до редколегії 20.10.2003

ПОЛУЛЯХОВ О.В. ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ МЕЖДУ УЧРЕЖДЕНИЯМИ В ОРГАНИЗАЦИИ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ

Рассмотрены вопросы правового обеспечения взаимодействия между государственными и неправительственными учреждениями в борьбе с торговлей людьми.

POLULJANOV O.V. LEGAL ASPECTS OF INTERACTION BETWEEN ESTABLISHMENTS IN THE ORGANIZATION OF COUNTERACTION OF TRADE BY PEOPLE

Questions of legal maintenance of interaction between state and government agencies in struggle against trade in people are considered.

Ю.Г. ПОНОМАРЕНКО

Національний університет внутрішніх справ

УДК 343.9

ТИПОЛОГІЯ ЗЛОЧИНЦІВ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО НАРКООБІГУ

В залежності від рольової участі у злочинах, за психологічними ознаками розглянуті типології особистості злочинців у сфері незаконного обігу наркотичних речовин.

Дослідження типології та класифікації порушувались багатьма науковцями-кримінологами, зокрема А.І. Алексєєвим, Ю.М. Антоняном, Ю.Д. Блувштейном, А.П. Закарлюком, А.Ф. Зелінським, А.І. Долговою, І.І. Карпецем, В.Н. Кудрявцевим, А.Б. Сахаровим, В.Д. Філімоновим та ін., причому на їх актуальність вказував ще Ч. Ломброзо.

Логічна операція розподілу об'єкта на певну сукупність груп, об'єднаних спільними ознаками, отримала широке розповсюдження в кримінологічній науці. Це відноситься до специфіки об'єкта кримінологічних досліджень, можливості будувати класифікацію за істотними ознаками (типологією), а також структурувати явища, що вивчаються у відповідності з класами, видами тощо [1, с.200].

Класифікація і типологія - поняття, які використовуються в кримінології і при вивченні особистості злочинця. Деякі вчені ці поняття ототожнюють, вважаючи, що йдеться лише про термінологічну суперечку, інші думають, що класифікація і типологія - самостійні елементи дослідження, між якими є деякі відмінності принципового характеру; треті в межах класифікації розрізняють групування і типологію. На наш погляд, більш прийнятною є друга точка зору, яка проводить відмінність між класифікацією і типологією. Так, кримінологічна класифікація має на меті систематизацію злочинців на групи і підгрупи за атрибутивними і кількісними ознаками, ґрунтуючись на схожості та відмінності об'єктів, що класифікуються, де кожна з груп і підгруп посідає в системі відносно інших